

ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค

Regional Development Strategy

วิกรม บุญนุ่น¹ ลัทธพล มุ่งไธสง² อารี บินประธาน³

Vikrom Boonnun¹ Latthaphon Mungthaisong² Aree Binprathan³

Received : 17 April 2024 , Revised : 22 April 2024 , Accepted : 27 April 2024

บทคัดย่อ

คำว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนา มาจากคำว่า ยุทธศาสตร์ อันหมายถึง ความสามารถในการนำพา
สารัตถะไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ส่วนคำว่า การพัฒนา หมายถึง การทำให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้น เมื่อนำมาผสมกัน
จึงหมายถึง ความสามารถในการนำพาสิ่งนั้นๆ หรือความสำคัญนั้นๆ(สารัตถะ)ไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น ส่วนยุทธศาสตร์
การพัฒนาภูมิภาค หมายถึง กระบวนการของการพัฒนาเชิงพื้นที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องและการใช้สาระของ
ยุทธศาสตร์ กับคำว่า ภูมิภาค เป็นกระบวนการนำยุทธศาสตร์การพัฒนามาพัฒนาภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง หรือยุทธศาสตร์
การพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่ต่างๆ หรือกรอบความร่วมมือเชิง
พื้นที่ หรือระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ หรือเป็นประเด็นการพัฒนาพื้นที่นั้นๆเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเป็นอยู่
ของประชาชน สังคม ชุมชน และประเทศชาติให้ดีขึ้น เป็นต้น ฉะนั้น การให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์เชิง
พื้นที่โดยการนิยามคำว่า ภูมิภาค เข้าไปถือเป็นสาระที่น่าสนใจ

ดังนั้น เมื่อมีการให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค สิ่งที่สำคัญมากคือการนำศาสตร์
ทางด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้เห็นเป็นรูปธรรม เพราะฉะนั้น
ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคจึงกลายเป็น ความสามารถของนักยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อน องค์การ สิ่ง
สำคัญ ตลอดจนประเทศ ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ตลอดจนลักษณะของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค คือ เป็น
สิ่งที่องค์การต้องดำเนินกิจกรรมที่มีคุณภาพและสื่อให้เห็นถึงความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งให้เห็นถึงความ
เป็นเลิศเมื่อมีการดำเนินการ มีการระบุถึงแรงบันดาลใจของผู้ปฏิบัติและขององค์การว่าจะนำไปสู่เป้าหมายใด

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค, การพัฒนาเชิงพื้นที่, ยุทธศาสตร์การพัฒนา

Abstract

The word 'development strategy' comes from the word 'strategy' meaning the ability to bring substance to the intended goal and 'development' which means better. Therefore, 'development strategy' means the ability to bring such a thing or the importance (substance) to be in a better position. The term 'regional development strategy' refers to the process of the basic development of those involved and the use of the substance of the strategy with the term 'regional development strategy' such as the Mekong Subregion development strategy, southern area development strategy, various special economic zone development strategies, spatial cooperation frameworks, special economic corridors, or specific area development issues towards the development of the well-being of people, society, communities, and the nation for the better. Therefore, giving importance to spatial strategy by defining the word 'region' is an interesting issue.

Therefore, when giving importance to regional development strategies, the important thing is to put knowledge of regional development strategies into practice to achieve concrete development. Regional development strategy therefore becomes the ability of the strategist to move the organization, issues, and the country towards the set goals. The nature of the regional development strategy requires the organization to implement quality activities that demonstrate competitive advantage, demonstrate excellence when implemented, and identify aspirations of the practitioner in achieving its goals.

Keyword: Regional Development Strategy, Area-based Development, Development Strategy

บทนำ

ยุทธศาสตร์การพัฒนา หรือ Strategy Development เป็นคำศัพท์ที่มีการนำมาใช้ในประเทศไทย ตั้งแต่สมัย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 ปี พ.ศ.2540-2544 โดยมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการ นำยุทธศาสตร์ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศไทย นอกจากนั้น ยังมีการกล่าวถึงและกลายเป็นไวรัล ของสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวงการราชการและเอกชน นอกจากนั้น สิ่งที่สำคัญคือ การนำยุทธศาสตร์ การพัฒนาไปใช้มีเพียงแต่ในกลุ่มของการพัฒนาองค์กรเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง การพัฒนาเชิงพื้นที่ ดังนั้น จึงมีการกล่าวถึงคำศัพท์อีกคำหนึ่งขึ้นมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค

ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค นอกจากจะเป็นศาสตร์สมัยใหม่ที่มีความต่อเนื่องมาจากศาสตร์ของ ยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งเป็นศาสตร์การบริหารการพัฒนาแบบคลาสสิก อันเป็นการมุ่งเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารการพัฒนาเชิงพื้นที่ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนแล้วนั้น ยังหมายรวมถึงการจัดการความรู้ ตั้งแต่ยุครุ่งเรืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏยุคตอนต้น(พ.ศ.2546:ผู้เขียน) โดยในสมัยนั้นหลักสูตรยุทธศาสตร์การ พัฒนาเป็นหลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ส่งผลต่อองค์ความรู้สมัยใหม่ในยุคนั้นให้กับ ข้าราชการ นักพัฒนา ตลอดจนนักวิชาการมากมาย

ภายหลังจากยุครุ่งเรือง มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศเริ่มตระหนักรู้ถึงสภาพปัญหาเดียวกัน นั่นคือ สภาวะตกต่ำของจำนวนนักศึกษา ทั้งในระดับปริญญาตรี โท เอก กลายเป็นแรงผลักดันให้หลักสูตรของ ราชภัฏจะต้องมีการปรับตัวให้เร็วยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของการเขียนหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ โดยหนึ่งใน นั้นคือหลักสูตรยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งในหลายมหาวิทยาลัยราชภัฏเริ่มเปลี่ยนหลักสูตรยุทธศาสตร์การ พัฒนาจากยุคคลาสสิกมาเป็นยุคสมัยใหม่ เป็นการให้ความสำคัญกับการบริหารเชิงพื้นที่มากยิ่งขึ้น จากชื่อ ยุทธศาสตร์การพัฒนา กลายเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคในปัจจุบัน

กลับมาที่คำว่า “ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค” เมื่อกล่าวถึงคำ ๆ นี้ ในปัจจุบัน มีใช้สาระของระบบ การเมืองการปกครองมากนัก แต่เป็นกระบวนการของการพัฒนาเชิงพื้นที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องและการใช้สาระของ ยุทธศาสตร์ กับคำว่า ภูมิภาค เป็นกระบวนการนำ เช่น ยุทธศาสตร์การพัฒนานุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ยุทธศาสตร์ การพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่ต่างๆ หรือกรอบความร่วมมือเชิงพื้นที่ เป็นต้น ฉะนั้น การให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่โดยการนิยามคำว่า ภูมิภาค เข้าไปถือเป็นสาระที่ น่าสนใจ

ดังนั้น เมื่อมีการให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค สิ่งที่สำคัญมากคือการนำศาสตร์ ทางด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้เห็นเป็นรูปธรรม

แต่จะอย่างไรก็ตาม ศาสตร์ทางด้านยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค ถึงแม้ไม่ใช่ศาสตร์ใหม่ แต่ก็ยังเป็นศาสตร์ที่ยังไม่มีผู้รู้อย่างถ่องแท้มากมายนัก ดังกรณีของผลการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่เกิดมรรคผลมากมายดังกรณีปัจจุบัน ขณะเดียวกัน ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มิใช่ศาสตร์ที่มีความเหมือนกับศาสตร์ทางด้านกลยุทธ์องค์การดังกรณีของ Porter, Michael หรือนักวิชาการท่านอื่นๆของโลกใบนี้ที่มีการกล่าวถึงอยู่ตลอดเวลาโดยเป็นการให้ความสำคัญกับความสามารถทางด้านต้นทุน และหรือการเป็นผู้นำ หรือการสร้างแตกต่างของผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค เป็นภาระความหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ของผู้นำ ผู้บริหารในพื้นที่ ซึ่งมีมิติความรับผิดชอบที่กว้างใหญ่กว่าองค์การ เพราะฉะนั้น การทำความเข้าใจกับยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค ตลอดจนความหมาย ความสำคัญและลักษณะจะช่วยส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่ภายใต้ฐานแห่งความเข้าใจและความรู้ความสามารถในการนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับยุทธศาสตร์การเผยแพร่องค์ความรู้ของ วารสารวิชาการการพัฒนาท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนพังงา ซึ่งเป็นนิมิตรหมายอันดีในปีนี้มีวารสารวิชาการมีคุณภาพได้ถือกำเนิดขึ้น จากความตั้งใจอันดีของผู้บริหาร นักวิชาการของวิทยาลัยชุมชนพังงา ตลอดจนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันผลักดันให้เกิดขึ้น ส่งผลต่อประโยชน์ต่อการเผยแพร่บทความวิชาการ ว่าด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค:ความหมาย ความสำคัญ และลักษณะให้เป็นคุณูปการต่อชุมชนวิชาการ ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม และต่อประเทศชาติต่อไปตราบชั่วกาลนาน

ความหมาย

ก่อนที่จะกล่าวถึงความหมายของคำว่า “ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค” ผู้เขียนขอกล่าวถึงนัยความหมายของคำว่า “ยุทธศาสตร์การพัฒนา” เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจและเข้าถึงสารของยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ได้อย่างถ่องแท้

คำว่า “ยุทธศาสตร์การพัฒนา” มาจากคำว่า ยุทธศาสตร์ อันหมายถึง ความสามารถในการนำพาสารัตถะไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ส่วนคำว่า “พัฒนา” หมายถึง การทำให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้น เมื่อนำมาผสมกันทั้ง 2 คำ จึงหมายถึง ความสามารถในการนำพาสิ่งนั้นๆ หรือความสำคัญนั้นๆ(สารัตถะ)ไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น และเมื่อกล่าวถึงคำว่า ยุทธศาสตร์ อันมาจากภาษาอังกฤษว่า Strategy หลายนัยของการ หลายนัยจึงจะสามารถนำไปใช้ในทางที่ไม่ดีก็ได้เช่นเดียวกัน เช่น ยุทธศาสตร์การรบ การสงคราม การแข่งขันเพื่อการเอาชนะคะคานากับคู่แข่ง แต่เมื่อนำมาใช้กับคำว่า การพัฒนา สิ่งๆนั้น จะกลายเป็นการนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ซึ่งคำว่า “สิ่งที่ดีกว่า” คือนัยของความดีงาม มิใช่ความชั่วร้าย

ดังต่อไปนี้ นอกจากนิยามของผู้เขียนแล้ว จะขอนำเสนอความหมายของยุทธศาสตร์ดั่งนิยามของผู้รู้ตลอดจนนักวิชาการดังนี้

Henry Mintzberg and James Brian Quinn (1991) กล่าวถึงนิยามของยุทธศาสตร์ว่า คือความสามารถในการดำเนินการของนักยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น

American Dictionary (2023) กล่าว ถึงความหมายของ ยุทธศาสตร์ว่า หมายถึง ทักษะในการจัดทำแผนระยะยาวหรือเพื่อให้บรรลุบางสิ่งบางอย่างหรือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้

Azaddin, Salem, Khalifa(2019); Charles, Okigbo (2014) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์เป็นศิลปะในการวางแผนและการดำเนินการเพื่อให้องค์การบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในส่วนของ Brent Davies and Barbara J. Davies(2004) ได้กล่าว ว่า เป็นการเปลี่ยนวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายทางศีลธรรมสู่การปฏิบัติ เพื่อสร้างทิศทางและความสามารถขององค์การไปสู่วัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่นเดียวกับ Fred Nickols.(2016) ที่ได้กล่าวว่า ยุทธศาสตร์มีหน้าที่ในการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายกับยุทธวิธี ตลอดจนการเชื่อมโยงระหว่างกลยุทธ์ให้มีการเชื่อมโยงกับยุทธวิธีเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการขององค์การทางธุรกิจดังรูปที่ 1

ภาพที่ 1 จุดเชื่อมโยงระหว่าง Strategy กับ Tactics(Fred Nickols,2016)

Porter, Michael (2008) กล่าวถึงความหมายของยุทธศาสตร์ว่า หมายถึง ความสามารถในการเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน ความสามารถในการสร้างความแตกต่างในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการให้เป็นที่ต้องการและการได้รับการยอมรับ

กล่าวโดยสรุป “ยุทธศาสตร์” หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการของนักยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนสิ่งที่สำคัญไปสู่เป้าหมาย ภายใต้การบริหารทรัพยากรภายนอกและภายในที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยทักษะการจัดทำแผนระยะยาวจากกรอบคิด ทฤษฎีที่มีอยู่อย่างหลากหลายไม่จำกัด ส่งผลต่อความมั่นใจและ

ความชัดเจนในการดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้องอันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ การเชื่อมโยงนโยบายและจุดมุ่งหมายไปสู่การปฏิบัติทั้งเชิงรุกและเชิงรับอันนำไปสู่การบริหารการเปลี่ยนแปลงขององค์กร และเมื่อนำมาสมกับคำว่า “พัฒนา” จึงหมายความว่า ความรวมถึง ความสามารถในการดำเนินการของนักยุทธศาสตร์เพื่อนำสิ่งที่สำคัญในองค์กรไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น

สำหรับคำว่า “ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค” นั้น เป็นการให้ความสำคัญกับนัยของการพัฒนาเชิงพื้นที่ กล่าวคือ คำว่า ภูมิภาค เป็นการนิยามความหมายของพื้นที่ที่ต้องการพัฒนา เช่น กลุ่มจังหวัดต่างๆในส่วนของภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคใต้ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ระเบียงเศรษฐกิจ การพัฒนากรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือแม้กระทั่งพฤติกรรมเชิงนโยบายของประเทศมหาอำนาจต่างๆที่มีต่อประเทศบริวารหรือประเทศเป้าหมาย เช่น กรณีของนโยบายหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทางของจีน ที่มีต่อยุโรปและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โครงการ GMS(Greater Mekong Subregion) หรือ โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เป็นต้น

เพราะฉะนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคจึงกลายเป็น ความสามารถของนักยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อนองค์กร สิ่งสำคัญ ตลอดจนประเทศ ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เช่นกรณีของการขับเคลื่อนแนวนโยบายหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทางของจีนที่มีต่อพื้นที่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ย่อที่จะมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนที่สำคัญอยู่ตลอดเวลา ดังกรณีของเขตเศรษฐกิจพิเศษในหลายพื้นที่ของสหพันธรัฐเมียนมาร์(ต่อไปนี้จะเรียกว่า เมียนมาร์) และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(ต่อไปนี้จะเรียกว่า สปป.ลาว) เป็นต้น หรือแม้กระทั่งความพยายามในการขับเคลื่อนโครงการระเบียงเศรษฐกิจต่างๆให้เชื่อมโยงกับประเทศไทยผ่านทาง สปป.ลาว ผ่านเข้ามาทางภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งภูมิภาค เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค จึงหมายถึง ความสามารถของนักยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนสิ่งต่างๆเพื่อไปสู่เป้าหมายในระดับภูมิภาคและขึ้นอยู่กับว่า ภูมิภาคที่กล่าวถึงนั้นครอบคลุมภูมิรัฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ หรือภูมิศาสตร์ทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร

เมื่อกล่าวถึงความหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการระบุถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคในการนำไปใช้ทั้งในระดับองค์กร ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ความสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค

จากหัวข้อ ว่าด้วยความหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคนั้น ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ในระดับหนึ่งว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค คือความสามารถของนักยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนสิ่งต่างๆเพื่อไปสู่เป้าหมายในระดับภูมิภาค เพราะฉะนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาพื้นที่นั้นๆให้เจริญงอกงาม ดังความสำคัญที่จะขอกกล่าวถึงดังนี้

1.ยุทธศาสตร์นำไปสู่การสร้างอำนาจ(Khalifa, A.S,2020) โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค นำไปสู่อำนาจการต่อรองกับรัฐ พื้นที่ และสิ่งสำคัญอื่นๆ ดังกรณีของทุนจีนใน สปป.ลาว และ เมียนมาร์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆ และในขณะเดียวกันยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคเป็นหนทางสู่การมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรของประเทศตนเองอย่างชาญฉลาดและมีประสิทธิภาพ

2.ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค คือทิศทางในการดำเนินกิจการขององค์การตามสภาพของบรรษัทข้ามชาติ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ยุทธศาสตร์เปรียบดั่งเข็มทิศกำหนดทิศทางของสิ่งเหล่านั้น การนำยุทธศาสตร์มาใช้จึงเปรียบเป็นเครื่องการันตีถึงสภาพความปลอดภัยทางการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง การละเลยต่อยุทธศาสตร์ จึงเปรียบเสมือนกับการทำหน้าที่ไปวันๆไม่มีสาระหรือแก่นสารใดๆและไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

3.ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคเป็นระบบ เพราะฉะนั้นความสำคัญคือการทำให้ทุกองคาพยพของทุกระบบขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคไม่ใช่ตัวตนของระบบกิจกรรมย่อย เพราะจะทำให้แนวคิดโดยรวมสับสน

4.ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคไม่สามารถสร้างขึ้นมาเองหรือสันนิษฐานได้ว่ามีอยู่จริง แต่เกิดขึ้นมาจากแนวคิดและทฤษฎีแห่งชัยชนะเหนือพื้นที่นั้นๆ เช่น การไต่รตรองและการวางแผนอย่างมีคุณภาพร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพราะฉะนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคที่ถูกต้องจะส่งผลต่อชัยชนะขององค์การ ปัจเจกชน ชุมชนและสังคมร่วมกัน

5.ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคเป็นสิ่งที่นำไปสู่การสร้างความแตกต่างที่ดีขององค์การ ปัจเจกชน ชุมชน และสังคม เมื่อมีเป้าหมายร่วมกัน จะกลายเป็นพลังการขับเคลื่อนที่ทรงพลังนำไปสู่นวัตกรรมการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในพื้นที่

6.ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคเป็นเครื่องมือแปลงพันธกิจสู่แผนการปฏิบัติ การแปลงข้อมูลทางด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของรัฐ องค์การ ปัจเจกชน ชุมชนและสังคมร่วมกัน สู่การปฏิบัติ

เปรียบเสมือนการดำเนินวิธีการที่มีความชัดเจนและถูกต้องไม่หลงทาง เมื่อไม่หลงทางก็จะทำให้ประสบผลสำเร็จ

7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคเป็นสารสนเทศความสำเร็จ การนำเสนอ วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนความเชื่อ ความศรัทธาและแรงบันดาลใจคนในองค์กร

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค คือวิสัยทัศน์ นโยบาย และแนวทางในการขับเคลื่อนทุกองคาพยพภายใต้ความเป็นไปของรัฐและหรือขององค์การภาคประชาสังคม ปัจเจกบุคคล เพื่อนำไปสู่การสร้างความได้เปรียบในพื้นที่ ชุมชน สังคม ได้อย่างชัดเจน นำไปสู่ความเจริญและความมั่งคั่ง

ในประเด็นต่อไปที่จะกล่าวถึงนั้นคือ ลักษณะของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค เพื่อให้ผู้อ่านได้มีความเข้าใจเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ลักษณะของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค

จากในหัวข้อความสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค สามารถวิเคราะห์ได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อวิสัยทัศน์ นโยบาย และแนวทางในการขับเคลื่อนทุกองคาพยพภายใต้ความเป็นไปของรัฐและหรือขององค์การภาคประชาสังคม ปัจเจกบุคคล เพื่อนำไปสู่การสร้างความได้เปรียบในพื้นที่ ชุมชน สังคม ได้อย่างชัดเจน นำไปสู่ความเจริญและความมั่งคั่ง ขณะเดียวกัน แนวทางในการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคไปใช้ก็เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติของผู้นำและหรือผู้บริหารขององค์การที่มีต่อพื้นที่ได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคไปใช้ในปัจจุบัน พังงามักแสดงให้เห็นว่ายังมีความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคคลาดเคลื่อนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับผู้ปฏิบัติ เพราะในสถานการณ์ขององค์การทั้งทางธุรกิจและองค์การของรัฐปัจจุบัน เป็นองค์การที่มีความซับซ้อนเกินกว่าทำความเข้าใจเพียงด้านเดียว ผู้ปฏิบัติหลายภาคส่วนมีงานประจำ (Routine Work) จึงมีความสับสนในการปฏิบัติเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นในหัวข้อนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะช่วยทำความเข้าใจ ดังลักษณะต่อไปนี้

1. ประเภทของการทำงานที่มุ่งสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน
2. มุ่งสู่ความเป็นเลิศแต่ไม่ได้บอกถึงวิธีการในแต่ละพื้นที่ เช่นกรณีของการประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆของประเทศไทย โดยการประกาศใช้แต่ไม่มีรายละเอียดมากมายนัก
3. มีการระบุถึงแรงบันดาลใจของผู้ปฏิบัติและขององค์การว่าจะนำไปสู่เป้าหมายใด

4. ทำหน้าที่เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานอย่างเป็นพลวัตรเพื่อให้มีการบรรลุวิสัยทัศน์
5. เป็นชุดการทำงานของบุคลากรที่มุ่งตอบสนองต่อการบรรลุวิสัยทัศน์แต่ไม่ใช้การทำงานตามใบสั่งของผู้บริหาร
6. เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาขององค์กรตนเอง
7. เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาตามพันธกิจขององค์กรตนเองมิใช่การรับคำสั่งจากเบื้องบน
8. เป็นงานที่ไม่มุ่งเน้นเฉพาะการดำเนินงานในองค์กรเท่านั้นดังกรณีของการพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาระบบการเพียงอย่างเดียวแต่ยังมุ่งเน้นในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อความองงามของสังคม
9. เป็นงานที่มุ่งสู่การสร้างรายได้เปรียบ การรองรับผลกระทบเชิงภูมิภาคในพื้นที่ได้ในระยะยาว

ในส่วนของการตอบสนองของยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคที่มีต่อองค์กรนั้นพบว่า เป็นเรื่องของอนาคตหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปขององค์กรในอนาคต โดยความเป็นยุทธศาสตร์อาจจะเกี่ยวข้องข้องกับระยะเวลาตั้งแต่ 1 ปี 3 ปี 5 ปี หรือแม้กระทั่ง 20 ปี 50 ปีขึ้นไป บางแห่งมีเป็น 100 ปี เช่นในแผนยุทธศาสตร์ประเทศไทยมีระยะเวลาในการดำเนินการ 20 ปี

สำหรับความเกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น พบว่า ในส่วนของยุทธศาสตร์จะเกี่ยวข้องกับองค์กรในภาพรวมทั้งหมด สำหรับงานประจำนั้นจะเป็นการให้ความสำคัญสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต(ในส่วนของโรงงาน) หรือการจัดการเรียนการสอน(ในส่วนของสถานศึกษา)หรือการดำเนินกิจกรรมตามพันธกิจที่ได้รับมาจากหน่วยเหนือ เช่นกรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศที่มีพันธกิจด้านการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

ลำดับต่อไปคือ งานทางด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคทุกสิ่งๆที่ดำเนินการจะเกี่ยวข้องกับความเจริญเติบโตขององค์กร แต่สำหรับงานประจำนั้นพบว่า ทุกสิ่งๆที่ดำเนินการจะเกี่ยวข้องกับการผลิตและการเติบโตของแผนก

ในส่วนของ พอร์เตอร์,ไมเคิล อี(2565) ได้กล่าวถึงลักษณะของยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์เมื่อเปรียบเทียบกับดำเนินการที่มีประสิทธิผลว่า การทำงานที่มีประสิทธิผลนั้นไม่ใช่กลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ เป็นเพียงการลอกแบบตำแหน่งทางการตลาดซึ่งเป็นสิ่งที่ทำกันอย่างรวดเร็ว และข้อได้เปรียบทางการแข่งขันนั้น จะเป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืนและขณะเดียวกัน การแข่งขันทางการตลาดที่ไม่มีการดำเนินงานแบบยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์นั้น จะนำองค์กรเข้าสู่การแข่งขันแบบทำลายล้างมากยิ่งขึ้นตลอดเวลา ถึงแม้ว่า การแข่งขันในปัจจุบันเริ่มที่จะปราศจากข้อจำกัดในการแข่งขันหลายประการลงก็ตามที แต่สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นคือ การแข่งขัน

กันอย่างรุนแรงมากยิ่งขึ้นจะก่อให้เกิดการทำลายตัวเองขององค์กร และรัฐต่างๆ เช่นการผลิตโดยมิได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน(Non eco System:ผู้เรียบเรียง) ส่งผลต่อความขัดแย้งระหว่างกฎหมายภาครัฐและกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่รอบบริเวณองค์กร เช่นการปล่อยน้ำเสียและกลิ่นเหม็นสู่ชุมชน เป็นต้น หรือแม้กระทั่งการต่อต้านของประชาชนในอำเภอเชิงทอง จังหวัดเชียงใหม่ของ จังหวัดเชียงใหม่รายดังกรณีของนโยบายในความพยายามขุดลอกแม่น้ำโขงเพื่อใช้ในการขนส่งสินค้าทางเรือมาจากประเทศจีน โดยความล้มเหลวของการกำหนดความแตกต่างระหว่างความมีประสิทธิภาพผลของการทำงานกับยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ คือที่มาของปัญหาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพราะฉะนั้นการแสวงหาคุณภาพ ความรวดเร็วในประสิทธิภาพ จึงได้ก่อให้เกิดเทคนิคและเครื่องมือในการบริหารจัดการมากมายที่นำไปสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคที่แท้จริง ดังเช่นความพยายามใหม่ของประเทศจีนในการส่งเสริม สนับสนุนให้ประเทศที่มาอาณาเขตติดกับทะเลมีโปรเจกต์ใหม่ๆเกิดขึ้น เช่น กรณีของแลนด์บริดจ์ของประเทศไทยที่มีความสามารถในการขนถ่ายสินค้าไปยังเอเชียกลางได้อย่างประหยัดกับเวลาและค่าใช้จ่ายอื่นๆ เป็นต้น

จุดเน้นที่สำคัญ:ยุทธศาสตร์กับกลยุทธ์

สำหรับคำว่ายุทธศาสตร์กับกลยุทธ์มีการใช้สลับสับเปลี่ยนและเกิดความสับสนกันพอสมควรทั้งในระดับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน แต่ในระยะหลังมักเจอในหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐจึงคิดเปลี่ยนคำให้ห่างไปจากคำสองคำนี้ อันเนื่องจากสวดต่อการทำความเข้าใจและการนำไปใช้เช่น คำว่า ประเด็นการพัฒนา แนวทางในการพัฒนา ธรรมนูญ แผนพัฒนาสถานศึกษา แผนพัฒนาองค์กร ฯลฯ แต่ผู้เรียบเรียงในฐานะอาจารย์ผู้สอน เล็งเห็นว่าการละเอียดถึงการนำคำว่า ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ไปใช้ เป็นการละเอียดสาระสำคัญของเนื้อหาไป ในหัวข้อนี้จึงขอเสนอเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

เมตต์ เมตต์การุณจิต(2556) ได้กล่าวถึงความหมายของยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ไว้เหมือนกัน คือทั้งสองคำเป็นสาระที่นำไปสู่เป้าหมายเดียวกันขององค์กรโดยภาพรวม โดยคำว่ายุทธศาสตร์นั้น เป็นคำที่ใช้ในวงการทหารมาก่อนหน่วยงานใดๆ มีความหมายเกี่ยวกับศิลปะการทำสงครามหรือการรบ ซึ่งอาจจะเห็นว่าเป็นศิลปะของแม่ทัพ หรือของผู้นำของหน่วยทหารที่มีความสามารถยังรู้ฟ้าดิน และคาดการณ์ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ จนนำไปสู่การวางยุทธศาสตร์อย่างสุขุมรอบคอบและเหนือชั้น เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์มักจะเป็นคำที่มีลักษณะเฉพาะของนักรบและหรือแม่ทัพที่มีความเชี่ยวชาญในการรบเท่านั้น ยุทธศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่คาดไม่ถึงหรือไม่สามารถเข้าถึงได้สำหรับบุคคลทั่วไป

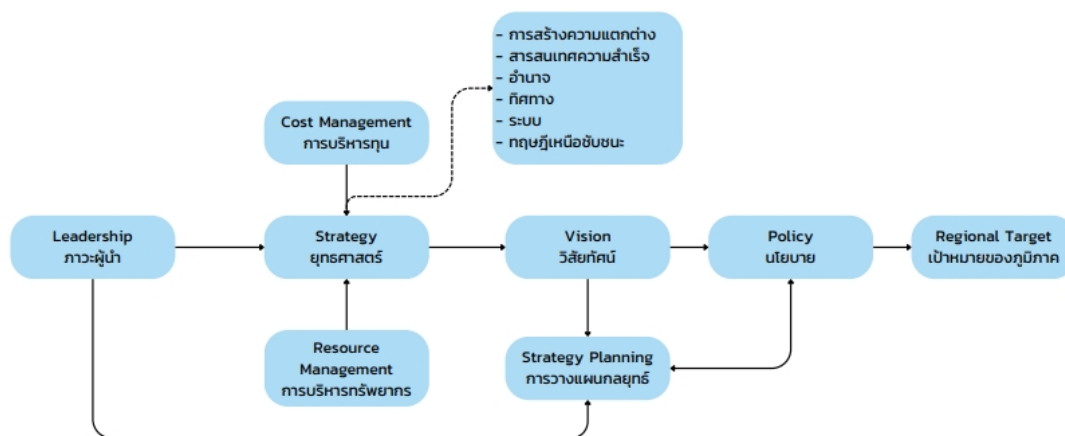
ต่อมามีการนำคำว่ายุทธศาสตร์มาใช้ในการอื่นนอกเหนือจากวงการทหาร เช่นในการบริหารธุรกิจ และภาคเอกชน โดยมีความหมายในลักษณะของความหลักแหลม เป็นสิ่งที่คนอื่น(คู่แข่ง)ไม่รู้ มีความเหนือชั้น และพลิกแพลง เพื่อให้ได้เปรียบคู่แข่งหรือเพื่อบรรลุเป้าหมาย จึงเกิดคำว่า “กลยุทธ์” ขึ้น ซึ่งคำว่า กลยุทธ์นั้น มาจาก คำว่า “กล” กับ “ยุทธ์” กล หมายถึง การรบที่มีเล่ห์เหลี่ยม วิธีการที่ต้องใช้กลอุบายต่างๆ ส่วนยุทธ์ หมายถึง การรบและหรือการสงคราม ส่วนคำว่า ยุทธศาสตร์ คือ วิชาว่าด้วยการพัฒนาและการใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยา และกำลังรบทางทหารตามความจำเป็นทั้งในยามสงบและยามสงคราม (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปี 2554) เพราะฉะนั้นคำว่า ยุทธศาสตร์จึงมีนิยามที่ใกล้เคียงกับการรบ การทหาร การสงคราม ความนิยมในการนำไปใช้จึงน้อยกว่าการนำคำว่า กลยุทธ์ไปใช้ ทั้งในวงการภาครัฐและวงการเอกชนมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามในทางสากลให้ถือว่า ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์มีความหมายเหมือนกัน เพียงแต่ในปัจจุบันนั้นการนำกลยุทธ์ไปใช้มักให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กร ซึ่งจะแตกต่างจาก ยุทธศาสตร์ซึ่งมักนำไปใช้กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญเมื่อผู้ที่สนใจนำคำว่ายุทธศาสตร์ไปใช้ต้องพึงระลึกเสมอว่า เป็นสาระที่ให้ความหมายและความสำคัญตลอดจนลักษณะในการนำองค์การสังคม ชุมชนและประเทศชาติไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้เช่นเดียวกัน

ในส่วนของยุทธศาสตร์กับกลยุทธ์นั้น มีการนำไปใช้ในนิยามความหมายเหมือนกันแต่องค์การธุรกิจ และภาคเอกชนมักนิยมใช้คำว่ากลยุทธ์มากกว่า อันเนื่องจากแตกต่างจากนิยามความหมายของยุทธศาสตร์อันเนื่องจากใกล้เคียงกับนิยามความหมายทางการทหาร การนำไปใช้จะมีความดุดัน และตรงตามนิยามแห่งการรบ หลายหน่วยงานจึงไม่นิยมใช้ ขณะเดียวกันในปัจจุบันยังนิยมนำคำว่า กลยุทธ์มาใช้ในการพัฒนาองค์กร ซึ่งแตกต่างจากคำว่ายุทธศาสตร์ ซึ่งนิยมนำไปใช้กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ (โดยตามพันธกิจองค์กร)

บทสรุป

ยุทธศาสตร์การพัฒนามุมุมิภาค หมายถึง การใช้ความสามารถของภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Strategy) ไปสู่การสร้างแตกต่าง ทั้งยังเป็นสารสนเทศความสำเร็จขององค์กร การเป็นฐานอำนาจของรัฐและหน่วยระบบอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการกำหนดทิศทางของรัฐ ชุมชน สังคม และยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นทฤษฎีเหนือชัยชนะ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนามุมุมิภาคที่มีประสิทธิภาพเพียรต้องอาศัยประสิทธิภาพของการบริหารทุน(Cost Management) และการบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การสร้างสรรควิสัยทัศน์ที่ถูกต้องเหมาะสมแก่สถานการณ์และนโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องโดยผ่านกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนโดยอาศัยภาวะความเป็นผู้นำของผู้กำหนดยุทธศาสตร์และนโยบาย โดย

ทั้งหมดเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายของภูมิภาค(Regional Target) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

- ปิติ ศรีแสงนาม.(2564).พรรคคอมมิวนิสต์จีนกับการประกาศความสำเร็จของ 100 ปีแรก และเป้าหมายสำหรับ 100 ปีถัดไป.ออนไลน์. <https://thestandard.co/100-years-china-communist-party-achievement/>.เข้าถึงเมื่อ 5 กันยายน 2566.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต.(2556). ยุทธศาสตร์การพัฒนา:จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงรุก. นนทบุรี.บุ๊คพอยท์วิชาการ.
- พอร์เตอร์,ไมเคิล อี.(2565). กลยุทธ์ On Strategy.ณัฐยา สันตะการผลและวีรุธ มาฆะศิรานนท์ แปล. กรุงเทพฯ.เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- วิกรม บุญนุ่น.(2567). แนวคิดและทฤษฎีการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เชียงราย. โรงพิมพ์พีแอนด์นอ.
- American Dictionary.(2 0 2 3). STRATEGY.ONLINE. <https://shorturl.asia/9xKcl>. Accessed on September 1, 2023.
- Azaddin, Salem, Khalifa.(2019). Strategy: restoring the lost meaning. Journal of Strategy and Management, 13(1):128-143. doi: 10.1108/JSMA-09-2019-0158.
- Brent Davies and Barbara J. Davies.(2004). Strategic leadership. ResearchGate.
- Charles, Okigbo. (2014). Strategy: What It Is. Springer, New York, NY.

Fred Nickols. (2016). **Strategy: Definitions and Meaning**.Online.

https://nickols.us/strategy_definition.htm.Accessed on September 1, 2023.

Henry Mintzberg and James Brian Quinn. (1991). **The strategy Process: Concepts, Contexts & Cases**. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall.

Khalifa, A.S. (2020). “**Strategy, nonstrategy and no strategy**”. Journal of Strategy and Management. Vol. 14 No. 1, pp. 35-49.

Porter, Michael (2008), **Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance**. Simon and Schuster.Usa.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิกรม บุญนุ่น¹ (ผู้ประสานงานหลัก)

สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ที่อยู่ 80 ม.9 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย

e-mail: Krittamate2017@gmail.com

นายลัทธพล มุ่งไธสง²

สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ที่อยู่ 80 ม.9 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย

e-mail: Krittamate2017@gmail.com

ดร.อารีย์ บินประทาน³

สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ที่อยู่ 80 ม.9 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย

e-mail: aree.bin@crru.ac.th